

АВДІЮК Інна,

*здобувачка магістерського рівня вищої освіти
за спеціальності 016. 01*

«Спеціальна освіта. Логопедія»

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

Науковий керівник

ПАВЛЕНКО Віта,

*доктор педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ МІЖПІВКУЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК НА МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У сучасній спеціальній педагогіці та логопедії особлива увага приділяється питанням розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами. Одним із важливих аспектів корекційної роботи є стимуляція міжпівкульної взаємодії та розвиток графомоторних навичок, які мають безпосередній вплив на мовленнєву діяльність [1; 3]. Порушення у цих сферах можуть призводити до затримок мовленнєвого і психічного розвитку, труднощів у навчанні, що вимагає теоретичного осмислення та практичних рішень [4].

Міжпівкульна взаємодія — це процес узгодженої діяльності правої та лівої півкуль головного мозку [6]. Вона забезпечує інтеграцію сенсорної, моторної, когнітивної інформації, необхідної для ефективного функціонування психіки, включаючи мовлення.

Ліва півкуля переважно відповідає за мовлення, логіку, аналітичні процеси, тоді як права — за емоційність, просторову орієнтацію, образне мислення [1; 6]. У дітей з особливими освітніми потребами часто спостерігається дисбаланс між активністю півкуль, що негативно впливає на формування мовлення та письма [2].

Важливі компоненти міжпівкульної взаємодії:

- моторна координація (особливо рук);
- синхронізація рухів;
- перехрестя середовищ (наприклад, перехід руки через середину тіла);
- зорово-моторна координація [2].

Особливості у дітей з особливими освітніми потребами:

- недостатня узгодженість рухів рук;
- труднощі з перехресними рухами;
- затримка мовленнєвого розвитку через слабку міжпівкульну інтеграцію [3; 5].

Графомоторні навички — це здатність до координованих рухів руки, які забезпечують написання букв, цифр, малюнків [4]. Для дітей з особливими освітніми потребами графомоторні навички мають тісний зв'язок із мовленнєвим розвитком, оскільки включають контроль рухів, послідовність, орієнтацію в просторі, що необхідно і для побудови фраз, розповідей [3; 7].

Компоненти графомоторних навичок:

- тонка моторика (координація дрібних рухів пальців);
- зорово-моторна координація;
- просторові уявлення (ліворуч/праворуч, вгору/вниз) [5].

Особливості у дітей з особливими освітніми потребами:

- повільне формування моторних схем;
- нечіткість, слабкість рухів руки;
- труднощі у відтворенні графічних зразків;
- вплив на артикуляційні рухи, а отже, і на мовлення [3; 7].

Міжпівкульна взаємодія і графомоторика мають безпосередній вплив на розвиток мовлення, зокрема:

- Артикуляційна моторика потребує узгоджених дій різних м'язових груп, які контролюються обома півкулями [6].

- Фонематичний слух формується за участю міжпівкульних зв'язків, що дозволяють аналізувати і синтезувати звуки [1].

- Графомоторика розвиває мовленнєве планування (формування висловлювань, структурованих розповідей) [4].

Дослідження показують, що вправи на розвиток координації рук, синхронізацію рухів значно покращують мовленнєві навички у дітей з особливими освітніми потребами [2; 5].

Таким чином, розвиток міжпівкульної взаємодії та графомоторних навичок має суттєве значення для формування мовлення у дітей з особливими освітніми потребами. Інтеграція спеціальних вправ і корекційних методик у педагогічний процес сприяє гармонійному розвитку мовлення, моторики та когнітивних функцій дитини [3; 6].

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Вікова психологія. — К.: Либідь, 2019. — 512 с.
2. Філіппова Н. М. Розвиток міжпівкульної взаємодії у дітей: навч.-метод. посіб. — Харків: Ранок, 2018. — 160 с.
3. Єфименко Т. І. Корекційна педагогіка. — К.: Академвидав, 2017. — 320 с.
4. Микитюк О. В. Формування графомоторних навичок у дітей із затримкою психічного розвитку // Логопедія. — 2020. — № 3. — С. 45–50.
5. Синиця І. М. Особливості моторного розвитку та мовлення у дітей з ООП // Спеціальна освіта. — 2021. — № 1. — С. 12–19.
6. Лурія О. Р. Мозок і психіка. — К.: Наукова думка, 2020. — 284 с.
7. Андрєєва В. А. Психофізіологічні основи розвитку дітей з особливими освітніми потребами. — Львів: СПОЛОМ, 2019. — 192 с.